

Onderwerp

Vaststelling Monitor Leefomgeving Zuid-Holland

Bestuurlijke samenvatting van het voorstel

Volgens afspraak wordt een geactualiseerde versie van de Monitor Leefomgeving Zuid-Holland gelijktijdig met het aanbieden van de Jaarrekening aan Provinciale Staten aangeboden.

De Monitor Leefomgeving Zuid-Holland is een weergave van de staat van de leefomgeving 'buiten' in de provincie Zuid-Holland. De monitor beschrijft deze staat van de leefomgeving aan de hand van een aantal indicatoren, gegroepeerd in thema's. Een belangrijk kenmerk van de monitor is dat het een zekere stabiliteit en continuïteit biedt. Op die manier worden langjarige trends en ontwikkelingen zichtbaar. Met de huidige indeling van de monitor is een balans gevonden tussen voldoende compleetheid en brede dekking van de leefomgeving aan de ene kant en overzichtelijkheid, communicatieve waarde en (dus) een bepaalde compactheid aan de andere kant. Voor de monitor wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van openbaar beschikbare data. De monitor brengt (beleidsrelevante) ontwikkelingen in de leefomgeving in beeld. De monitor doet geen uitspraak over de relatie met provinciaal beleid of de effectiviteit, efficiëntie of legitimiteit van provinciale keuzes binnen het provinciaal beleid, dus is vooral signalerend.

Context

Inmiddels is op 1 januari 2024 de Omgevingswet in werking getreden. Voor de ontwikkeling van de Monitor Leefomgeving Zuid-Holland staat het doel van het Omgevingsbeleid centraal, zoals dat in de Omgevingswet is geformuleerd (artikel 1.3):

1. Het bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit,
- en -
2. Het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften.

Vanuit het bovenstaande doel is het nodig om zicht te hebben op de kwaliteit van de leefomgeving. De monitor geeft daar invulling aan.

Terugblik

Sinds 2022 wordt een geactualiseerde versie van de monitor jaarlijks aan Provinciale Staten aangeboden. De voorgaande jaren gebeurde dit gelijktijdig met de Kadernota, vanaf nu wordt de monitor gelijktijdig met de Jaarrekening aangeboden.

Vanuit de vereisten uit de Omgevingswet richt de monitor zich op de daadwerkelijke ontwikkelingen in de leefomgeving 'buiten'. De monitor brengt de beoogde impact op de leefomgeving in beeld aan de hand van een set van indicatoren. Na verloop van tijd is die impact langjarig gemonitord, zodat trends waarneembaar worden. Met de huidige indeling van de monitor is een balans gevonden tussen voldoende compleetheid en brede dekking van de leefomgeving aan de ene kant en

overzichtelijkheid, communicatieve waarde en (dus) een bepaalde compactheid aan de andere kant. Binnen de monitor ligt de nadruk op indicatoren die de impact in de leefomgeving in beeld brengen en niet op prestatie indicatoren van het eigen provinciaal beleid. De keuze voor indicatoren en indeling van de monitor sluit zoveel mogelijk aan bij de beleidsthema's binnen het provinciale leefomgevingsbeleid en de begroting, maar volgt met name coalitieakkoorden en de begroting niet één-op-één. De monitor richt zich op de staat van de leefomgeving 'buiten', waarbij stabiliteit een belangrijk kenmerk is. De consequentie van deze opzet van de monitor is dat de monitor beleidsrelevante ontwikkelingen in de leefomgeving wel in beeld brengt, maar geen uitspraak doet over de effectiviteit, efficiëntie of legitimiteit van provinciaal beleid. De monitor biedt wel een aanknopingspunt om hierover vragen te stellen en kan aanleiding geven om middels (beleids)evaluaties verder onderzoek te doen.

In de beleidscyclus is de monitor de volgende functies toegedicht:

- Inzicht te geven aan eenieder in de kwaliteit van leefomgeving in Zuid-Holland.
- Input te leveren voor aanpassing van bestaand beleid of ontwikkeling van nieuw beleid, waaronder het voeren van de Lange Termijn Agenda Omgevingsbeleid.
- Een specifieke rol te vervullen bij wijzigen of ontwikkelen van nieuw strategisch Omgevingsbeleid. De monitor vormt dan het vertrekpunt voor omgevingseffectrapportages. In deze rapportages wordt ter ondersteuning van de besluitvorming een inschatting gemaakt van de leefomgevingseffecten van het gewijzigde beleid. De indicatoren uit de monitor vormen dan het vertrekpunt, aangevuld met specifiek relevante leefomgevingseffecten ten aanzien van voorgestelde beleidswijzigingen.

In 2022 zijn de kaders en de opzet van de monitor (set van indicatoren en beoordelingscriteria per indicator) voor het eerst vastgesteld door Provinciale Staten. Tevens is daarbij het onderstaande werkingsprincipe en verdeling van verantwoordelijkheden afgesproken:

- Provinciale Staten hebben ingestemd met de kaders en de opzet van de monitor (set van indicatoren en beoordelingscriteria per indicator);
- Bij het jaarlijks aanbieden van een geactualiseerde versie van de monitor zullen, indien van toepassing, voorstellen tot wijziging van de kaders en de opzet opnieuw worden voorgelegd aan Provinciale Staten;

Indien bij het jaarlijks aanbieden van de geactualiseerde versie van de monitor alleen sprake is van (eventuele) wijziging van de kleurscores, zal de geactualiseerde monitor (digitaal) ter kennisname aan Provinciale Staten worden aangeboden.

Inhoud

De Monitor Leefomgeving Zuid-Holland

De monitor beschrijft deze staat van de leefomgeving aan de hand van een set van indicatoren, gegroepeerd in thema's. De monitor betreft een visueel vormgegeven raamwerk, in de vorm van een rad, waarin de set van indicatoren en thema's een logische plek is gegeven. Per indicator van het rad is met een kleurcodering de staat van de leefomgeving op die indicator weergegeven. Om een goede aansluiting te hebben met de landelijke systematiek is in de monitor leefomgeving destijds de thema-indeling overgenomen uit het zogeheten Rad van de Leefomgeving, zoals toegepast bij de nationale Omgevingsvisie. In dit rad is onderscheid gemaakt tussen enerzijds het beschermen van de fysieke leefomgeving en anderzijds het vervullen van maatschappelijke behoeften zoals omschreven in

artikel 1.3 van de Omgevingswet. Met name ten behoeve van de specifieke rol bij Omgevingseffectrapportages, waarbij er behoefte is aan een goede beschrijving van hoe het er nu voorstaat en wat de verwachte 'autonome ontwikkeling' bij ongewijzigde beleid is, de zogeheten referentiesituatie, is per indicator naast een kleurscore voor de huidige situatie ook een kleurscore voor de verwachte langjarige ontwikkeling opgenomen.

Bij het vullen van de monitor wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van data die al verzameld is en wordt, bijvoorbeeld door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), Omgevingsdiensten en het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL). We sluiten zoveel als mogelijk aan bij bestaande (en in ontwikkeling zijnde) monitorsystemen en in sommige gevallen bij monitoringsgegevens van decentrale overheden. Naast de inhoudelijke opzet is er ook aandacht voor de data governance. We stellen eisen aan de data die ten grondslag ligt aan de indicatoren voor wat betreft de kwaliteit, de openbaarheid en de herhaalbaarheid. Openbaarheid en toegankelijkheid van de databronnen is voor zover mogelijk altijd het uitgangsprincipe.

De monitor is beschikbaar als [online digitale raadpleegomgeving](#), waarbij zowel een visualisatie van de monitor als een 'wiel' is opgenomen, maar ook een lijstweergave van de set van indicatoren beschikbaar is. Binnen deze digitale raadpleegomgeving zijn bij individuele indicatoren in voorkomende gevallen extra informatie, duiding en of relevantie visualisaties toegevoegd en is in sommige gevallen ook een 'doorklik mogelijkheid' opgenomen naar relevante meer gedetailleerde monitors, zoals bijvoorbeeld de [Woonbarometer](#) en de [Monitor Klimaatadaptatie](#).

Aanpalende instrumenten: ontwikkeling van de Beleidsmonitor Zuid-Holland

De Monitor Leefomgeving Zuid-Holland brengt de beleidsrelevante ontwikkelingen in de leefomgeving in beeld, maar bevat geen relatie met doelbereik, doeltreffendheid en doelmatigheid van provinciale beleidskeuzes. Aan de hand van de monitor over de leefomgeving kunnen daarom geen uitspraken over de bijdrage van de provincie Zuid-Holland aan ontwikkelingen worden gedaan.

Om inzicht te geven in de doeltreffendheid en doelmatigheid van het gevoerde beleid hebben Gedeputeerde Staten eerder aan Provinciale Staten toegezegd om het beleid van de provincie op gezette tijden te evalueren, waarbij is vastgelegd dat nieuw beleid na 2 jaar en staand beleid minimaal iedere 4 jaar wordt geëvalueerd. Gedeputeerde Staten hebben toegezegd hiervoor een planning op te nemen in de Lange Termijn Agenda Omgevingsbeleid (LTA). Het actuele overzicht van deze planning is in de [LTA](#) te vinden.

Provinciale Staten hebben op 14 juni 2023 bij de behandeling van de Jaarrekening 2022 middels de [motie 1214 "Indicatoren voor meer slagvaardigheid"](#) Gedeputeerde Staten opgeroepen om doelbereik per beleidsprestatie in beeld te brengen en bij elke beleidsprestatie (minimaal) een beleidsindicator te formuleren, waarmee de doelstelling voor dat jaar concreet en meetbaar wordt. In het behandelvoorstel voor deze motie hebben we aangegeven een Beleidsmonitor Zuid-Holland te ontwikkelen, die nadrukkelijk als doel heeft om geleverde prestaties in beeld te brengen. De beleidsmonitor is momenteel nog in ontwikkeling en conform afspraak wordt de eerste versie aan u aangeboden bij het aanbieden van de begroting later dit jaar.

Duiding van de geactualiseerde Monitor Leefomgeving Zuid-Holland

Uit een vergelijking met de kleurscores in 2023 en 2024 komt het volgende beeld naar voren:

Kleurscore	Aantal in 2023		Aantal in 2024		Aantal in 2025	
	In het nu	Op termijn	In het nu	Op termijn	In het nu	Op termijn
Groen	8	5	8	6	8	6
Oranje	16	25	14	24	13	23
Rood	13	7	14	7	15	8
Grijs (nog in ontwikkeling)	4	4	5	4	5	4
Totaal	41	41	41	41	41	41

Kijkend naar de totalen, dan zijn er geen grote verschillen in de kleurscores tussen de jaren te herkennen. Wellicht is een lichte trend zichtbaar richting van indicatoren met een oranje kleurscore naar een rode kleurscore, maar het wordt voor nu prematuur geacht om dat te concluderen.

Specifieke kleurverschillen bij indicatoren zijn terug te vinden bij CO₂(-equivalenten) uitstoot veenoxidatie en Stikstofoverschrijding gebieden. Bij CO₂(-equivalenten) uitstoot veenoxidatie is de kleurscore voor de langjarige ontwikkeling gewijzigd van oranje naar rood, omdat het hoog(er) houden van de grondwaterstand (vooralsnog) de enige manier is om te komen tot reductie van de CO₂-emissie uit veen, zoals die in het Klimaatakkoord voor 2030 is afgesproken. Dit heeft impact op het water(beheer)systeem en de huidige (agrarische) productie- en verdienvermogen van de gronden. De ongewenste effecten roept kennisvragen op en vergt aanvullende beleidskeuzen, instrumenten en middelen, wat een rem zet op grootschalige uitrol van deze maatregel.

Bij de Stikstofoverschrijding gebieden is het aantal van de stikstofgevoelige Natura 2000 gebieden dat voldoet aan de dat 74% van het areaal van de stikstofgevoelige habitattypen onder de KDW zit gezakt van 8 naar 7, waarmee de kleurscore voor de huidige situatie verandert van oranje naar rood.

Verder is zowel bij de indicator Woningbouw, als bij de indicator Samenstelling woningvoorraad een negatieve verandering zichtbaar van de trend, zonder dat dit voor nu leidt tot een wijziging van de kleurscores voor zowel de huidige situatie als de langjarige ontwikkeling.

Voor duiding van de overige veranderingen in kleurscores bij indicatoren wordt verwezen naar de bijlagen.

Voorstellen tot aanpassingen van de Monitor Leefomgeving Zuid-Holland

Zoals vorig jaar al aangekondigd, komen we bij de huidige actualisatie van de Monitor Leefomgeving Zuid-Holland met een voorstel voor een alternatieve indicator voor verkeersveiligheid. Tot op heden gebruikten we daarvoor het aantal dodelijk verkeersslachtoffers. De provincie Zuid-Holland heeft zich gecommitteerd aan het ambitieuze landelijke einddoel voor 2050: nul doden en zwaargewonden in het verkeer. Het jaar 2018 wordt beschouwd als een piekjaar ten aanzien van de verkeersveiligheid. Het aantal geregistreerde verkeersdoden en verkeersgewonden in Zuid-Holland waren toen in totaal respectievelijk 100 en 6570. In het provinciaal Uitvoeringsprogramma Verkeersveiligheid 2021-2030 zijn daardoor de volgende doelstellingen opgenomen met betrekking tot verkeersdoden- en gewonden.

Doelstelling verkeersdoden:

- Tot 2027 minder dan 100 verkeersdoden per jaar
- Van 2027 tot 2030 maximaal 85-95 verkeersdoden per jaar (daling van 5%-15% t.o.v. 2018)

Doelstelling verkeersgewonden:

- Tot 2027 minder dan 6570 verkeersgewonden per jaar
- Van 2027 tot 2030 maximaal 5585 tot 6242 gewonden per jaar (daling van 55 -15% t.o.v. 2018)

Het aantal verkeersslachtoffers is een objectieve indicator voor het meten van de verkeersveiligheid. De huidige indicator Verkeersslachtoffers refereert aan bovenstaande beleidsmatige doelstelling en hanteert qua kleurscores:

- De indicator kleurt groen bij minder dan de 100 verkeersdoden in Zuid-Holland;
- De indicator kleurt rood bij meer dan 100 verkeersdoden in Zuid-Holland.

In Zuid-Holland worden echter relatief veel kilometers afgelegd ten opzichte van heel Nederland. Aanvullend aan bovenstaande doelstellingen is het daarom relevant om inzicht te hebben in het aandeel van verkeersslachtoffers in Zuid-Holland ten opzichte van het landelijk aantal verkeersslachtoffers gerelateerd aan het aandeel van de afgelegde reizigerskilometers in Zuid-Holland. Daarom is gekozen, aanvullend op het objectieve aantal, een beeld te schetsen van het aantal verkeersdoden in Zuid-Holland, gerelateerd aan het landelijk aantal verkeersdoden en het aandeel van de reizigerskilometers in Zuid-Holland.

In 2018 hadden we in Zuid-Holland 100 verkeersdoden te betreuren terwijl het er landelijk 678 waren. In 2018 vonden 27,7 miljard reizigerskilometers plaats in Zuid-Holland, ten opzichte van landelijk 147,5 miljard reizigerskilometers. Uitgaande van de verhouding van het aantal reizigerskilometers en het landelijk aantal verkeersdoden, deed zich in 2018 78% van de verkeersdoden voor dat zich op basis van het landelijk gemiddelde en gerelateerd aan reizigerskilometers in Zuid-Holland te verwachten was. Omdat 2018 een piekjaar was in het aantal slachtoffers is onze ambitie om ruim onder deze 78% ten opzichte van een landelijk rekenkundig gemiddelde te blijven.

Vanuit dit inzicht stellen wij voor om de indicator Verkeersslachtoffers te wijzigen, waarbij de kleurscores worden bepaald aan de hand van:

- De indicator kleurt groen indien het aantal verkeersdoden in Zuid-Holland lager ligt dan 60% van het te verwachten aantal verkeersdoden gebaseerd op het landelijk aantal verkeersdoden en gerelateerd aan reizigerskilometers;
- De indicator kleurt oranje indien het aantal verkeersdoden in Zuid-Holland ligt tussen de 60% en 80% van te verwachten aantal verkeersdoden gebaseerd op het landelijk aantal verkeersdoden en gerelateerd aan reizigerskilometers;
- De indicator kleurt rood indien het aantal verkeersdoden in Zuid-Holland hoger ligt dan 80% van het te verwachten aantal verkeersdoden gebaseerd op het landelijk aantal verkeersdoden en gerelateerd aan reizigerskilometers.

Met de huidige verandering van de indicator verkeersslachtoffers wordt in algemene zin een betere aansluiting gezocht tussen ontwikkelingen binnen Zuid-Holland en ontwikkelingen die zich landelijk

voordoen. Met de aangepaste definitie van de kleurscore verandert de kleurscore van de indicator Verkeersslachtoffers niet. Ook met de nieuwe definitie kleurt de indicator rood.

Voor de indicator Woningvoorraadontwikkeling stellen we voor, vanwege met het Rijk gemaakte afspraken over het realiseren van bruto nieuwbouw, om de indicator qua naam te veranderen in Woningbouw en het beoordelingscriterium te baseren op gerealiseerde bruto nieuwbouw ten opzichte van de afgesproken bruto nieuwbouw in plaats van woningvoorraadtoename ten opzichte van gewenste woningvoorraadtoename, zonder verder wijziging van de scoringsmethodiek. Deze gewijzigde indicator kijkt daarmee naar de mate waarin de met het Rijk afgesproken te realiseren bruto nieuwbouw halen, net zoals we ook doen in het zogeheten Kwartaalbericht Woningvoorraadontwikkelingen voor Provinciale Staten.

Omdat de wijziging van beide indicatoren raakt aan de kaders en de opzet van de monitor (set van indicatoren en beoordelingscriteria per indicator) leggen wij de voorstellen tot wijziging aan u voor.

Toekomstige doorontwikkeling

Naast dat de Monitor Leefomgeving Zuid-Holland onderdeel is van de beleidscyclus, is doorontwikkeling van de monitor zelf ook een cyclisch proces. Om trends zichtbaar te maken is stabiliteit een belangrijke kwaliteit van een monitor. Dit wordt echter telkens afgewogen tegen 'van toepassing zijn' op de maatschappelijke opgaven; het geformuleerde beleid en de beschikbaarheid van (betere) indicatoren c.q. data.

In het coalitieakkoord "Krachtig Zuid-Holland" is opgenomen om het perspectief van brede welvaart centraal te stellen. Op 4 juni 2024 zijn Provinciale Staten geïnformeerd over de ontwikkeling van de [Agenda brede welvaart 2024 \(PZH-2024-854273214\)](#), waarbij op het monitoren van brede welvaart de uitdaging is benoemd om vanuit bestaande monitors een passende vorm te vinden, waarbij de eigen Monitor Leefomgeving, de CBS Monitor brede welvaart en de brede welvaartindicator van de Rabobank als basis zullen worden gebruikt. In bijlage 2 vindt u nadere gedachten bij de doorwerking van het perspectief brede welvaart in de opzet van de Monitor Leefomgeving Zuid-Holland.

Vorig jaar is bij de aanbidding van de geactualiseerde Monitor Leefomgeving Zuid-Holland aangegeven dat de huidige set economische indicatoren (bedrijventerreinenvoorraad, werkloosheidspercentage, ondernemersvertrouwen en innovatie Zuid-Holland) onvoldoende inzicht geven in de economische situatie van Zuid-Holland. De belangrijkste beperkingen zijn de beperkte scope en context, kwaliteit, weerspiegeling van de economische ontwikkelingen. Om deze redenen is vorig jaar aangekondigd om de indicatoren te herzien voor 2025. In het kader van het monitoren en verantwoorden van ons economisch beleid, is het essentieel om daarbij aansluiting te zoeken bij de Agenda brede welvaart en de uitwerking van selectieve groei als bijdrage aan brede welvaart vanuit economie. De uitwerking daarvan is op dit moment nog niet zo ver gevorderd dat nieuwe indicatoren kunnen worden voorgesteld. Daarom is ervoor gekozen de huidige indicatoren op dit moment ongemoeid te laten en nog geen nieuwe indicatoren op te stellen. Zodra de Agenda Brede welvaart en de uitwerking van selectieve groei verder zijn uitgekristalliseerd verwachten we nieuwe indicatoren te kunnen opstellen en voorstellen te doen voor aanpassingen aan de monitor leefomgeving.

Proces

Sinds 2022 wordt een geactualiseerde versie van de Monitor Leefomgeving Zuid-Holland jaarlijks aan Provinciale Staten aangeboden. De voorgaande jaren gebeurde dit gelijktijdig met de Kadernota. Conform de toezegging bij de behandeling van de Jaarrekening van 2022, wordt de monitor vanaf nu gelijktijdig met de Jaarrekening aangeboden. De monitor kan uiteraard bij de behandeling van de Kadernota wederom worden betrokken in de dan voorliggende besluitvorming

ProcedureJuridische en beleidsmatige consequenties

De indicatoren uit de Monitor Leefomgeving Zuid-Holland hebben een specifieke functie bij het wijzigen of ontwikkelen van nieuw strategisch Omgevingsbeleid. De indicatoren vormen dan de het vertrekpunt voor omgevingseffectrapportages. Daarnaast ondersteunt de Monitor Leefomgeving Zuid-Holland de beleidscyclus van de hele organisatie. De opzet, de vulling en het actualiseren van de monitor is een organisatie brede taak, die wordt opgenomen als onderdeel van het reguliere beleids- en verantwoordingsproces.

Vervolgproces

Een volgende geactualiseerde versie van de Monitor Leefomgeving Zuid-Holland zal in 2026 aan Provinciale Staten wordt aangeboden, gelijktijdig met het aanbieden van de Jaarrekening.

Ontwerp-Besluit

Provinciale Staten van Zuid-Holland,

Gelezen het voorstel van Gedeputeerde Staten van 22 april 2025, met het besluitnummer PZH-2025-872196532;

Gelet op Artikel 43, lid 2 van de Provinciewet;

Besluiten:

1. In te stemmen met wijziging van de kaders en opzet van de Monitor Leefomgeving Zuid-Holland, betreffende wijzigen van de indicator Verkeersslachtoffers uit de monitor, waarbij de kleurscores in het vervolg worden bepaald aan de hand van:
 - De indicator kleurt groen indien het aantal verkeersdoden in Zuid-Holland lager ligt dan 60% van het te verwachten aantal verkeersdoden gebaseerd op het landelijk aantal verkeersdoden en gerelateerd aan reizigerskilometers;
 - De indicator kleurt oranje indien het aantal verkeersdoden in Zuid-Holland ligt tussen de 60% en 80% van te verwachten aantal verkeersdoden gebaseerd op het landelijk aantal verkeersdoden en gerelateerd aan reizigerskilometers;
 - De indicator kleurt rood indien het aantal verkeersdoden in Zuid-Holland hoger ligt dan 80% van het te verwachten aantal verkeersdoden gebaseerd op het landelijk aantal verkeersdoden en gerelateerd aan reizigerskilometers.
2. In te stemmen met wijziging van de kaders en opzet van de Monitor Leefomgeving Zuid-Holland, betreffende het hernoemen van de indicator Woningvoorraadontwikkeling naar Woningbouw en in het beoordelingscriterium te spreken over gerealiseerde bruto nieuwbouw ten opzichte van de afgesproken bruto nieuwbouw in plaats van woningvoorraadtoename ten opzichte van gewenste woningvoorraadtoename, zonder verder wijziging van de scoringsmethodiek.

Den Haag, 9 juli 2025

Provinciale Staten van Zuid-Holland,

Griffier
drs. B.S.M. Sepers

Voorzitter
mr. A.W. Kolff

Bijlagen:

1. Actualisatie kleurscores indicatoren van de Monitor Leefomgeving Zuid-Holland;
2. Doorwerking brede welvaart binnen de Monitor Leefomgeving Zuid-Holland.

Den Haag, 22 april 2025

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,

Secretaris
drs. M.J.A. van Bijnen MBA

Voorzitter
mr. A.W. Kolff